AVİM Yorum • No: 2017 / 98 • Kasım 2017

ÇİN'İN KAFKASYA'DA ARTAN AĞIRLIĞI

S. Işık BORA

Rusya Federasyonu hâlihazırda Kuzey Kafkasyada bulunan cumhuriyetleri için kişi başına ulusal ortalamanın iki kati kaynak ayırıyor[1]. Bu yüksek harcamalar merkezi hükûmetten çok, Çeçenistandaki Ramazan Kadirov gibi yerel despotlar tarafından yönetilen bir bölgede olmaları nedeniyle de soru işaretlerine sebep oluyor. İşin asli, Kuzey Kafkasya jeopolitik anlamda bütün Rusyanın en hassas bölgesi. Bölgenin dağlık coğrafyası, bir yandan ayrılıkçı gruplara sığınak işlevi görürken diğer yandan da Rusyanın nüfus ve üretim merkezlerinin bulunduğu düz arazileri izole ederek savunma sağlıyor. Dolayısıyla, Moskova bedeli ne olursa olsun bu bölgedeki hâkimiyetini korumakta kararlı.

Aynisi Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycandan oluşan güney Kafkasya eski Sovyet Cumhuriyetleri için de geçerli. Rusyayı yöneten kadrolar bu ülkeleri bir diş güvenlik çemberi ve vazgeçilemez bir etki alanı olarak görüyor. Bölgedeki ekonomik, kültürel ve askeri bağları bunu yapma olanağını Rusyaya büyük ölçüde sağlıyor. Bunun en belirgin örneği olan Ermenistan, Rusça konuşan bir elit tarafından yönetiliyor, ekonomik olarak Rusyadaki diasporasının gönderdiği paraya bağımlı[2] ve güvenliği konusunda Rus ordusuna güveniyor. Azerbaycan ve Gürcistan bundan çok daha düşük bir seviyede de olsa Rusya ile bağlara sahip: ekonomilerinin pek çok önemli sektörü ve askeri teçhizatlarının önemli bir kısmı Rusyaya bağlı. Sonuçta, bu bölgeler yüzyıldan uzun bir suredir önce Rus imparatorluğunun ardından da Sovyetler Birliğinin parçası olmuşlardır.

Fakat, belirtilmelidir ki Rus etkisi bu egemen devletler tarafından kabulleniyor olmaktan uzaktır. İşin asli, Sovyet döneminde yapay olarak yaratılan Orta Asya Cumhuriyetleri dahi kültürel ve politik anlamda Rusyadan bağımsızlaşma süreçleri izlemektedirler. Orta Asya cumhuriyetleri milli dillerinin kullanımını, uzun sure Rusyanın hâkimiyetinde olmuş olan resmi ve bürokratik alanlarda yaygınlaştırmak istiyor. Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan ise bambaşka bir hikâye: bu ülkelerin ucunun de yüzyıllar ve hatta belki bin yıllar öncesine giden tarihleri ve kimlikleri vardır. Gürcistan ve Ermenistan henüz daha Rus imparatorluğu ortaya çıkmadan bağımsız krallıklar olarak varlıklarını sürdürüyorlardı. Bu sebeple, bağımsızlık istekleri Orta Asya cumhuriyetlerininkinden de çok daha güçlüdür.

Genelde, Rusya onların gidişatını kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirmek istediği zaman çeşitli kozlar kullanmaktadır. Bunun bir örneği, Rusyanın iki tarafa da silah sattığı ve bir yandan da arabuluculuk üstlendiği Ermeni-Azeri çatışmasıdır. Vladimir Putinin 2013, Ermeni cumhurbaşkanının Avrupa Birliği ile ortaklık anlaşması imzalamanın masada olduğunu söylediği ay içinde, Hazar donanması ile Baküyü ziyaret etmiştir[3]. Rusya, 2008de Gürcistanla olan savaşın da gösterdiği gibi Kafkasyada gücünü korumak için askeri müdahalede bulunmaktan kaçınmamaktadır.

Bunun sonucu olarak, Rusyanın askeri ve ekonomik gücüne karsı duramayan Kafkas cumhuriyetleri başka güçlü aktörleri bölgeye çekmeye çalışmıştır. Su ana kadar bunlar Batılı güçler olmuşlardır. Üç Kafkas cumhuriyeti de NATOnun Bireysel Eylem Planının parçasıdırlar. 2008deki Bükreş zirvesinde, Gürcistanın NATOya sonunda resmen üye olması üzerine anlaşılmıştır. O sırada Gürcistan Cumhurbaşkanı olan Mikhail Saakashvili NATOnun ülkesinin güvenliğini ve egemenliğini Rusyaya karşı savunacağına kanaat getirmiştir. Fakat Gürcistanın Abhazya ve Güney Osetya üzerindeki egemenliğini savunma girişimi Rus tanklarının Tiflisin 20 km yakınına kadar gelmesiyle başarısızlığa uğramıştır. Bati dünyasının bu duruma yönelik tek diplomatik eylemi o sırada Avrupa Birliği başkanlığını yürüten Fransanın lideri Nicolas Sarkozyden gelmiştir. Bu inisiyatif « Rusyanın Kafkasyadaki agresif tutumunu değiştirmiş » olarak lanse edilse de Rusyanın gerçekte Gürcistanı işgalinde daha fazla ilerleme düşüncesinde olduğu tartışmaya açıktır[4] . Tam tersine, Avrupa Birliği ve Rusyanın bu anlaşmasının etkisi, Avrupa ülkelerinin Kafkasyanın Rus etki alanındaki yerini tanıması olmuştur. 2011 yılında, Rus Cumhurbaşkanı Medvedev, 2008 müdahalesi olmasaydı Gürcistanın ve hatta başka Kafkas cumhuriyetlerinin NATOya katılabileceğini söylemiştir. Genel anlamda, Bati ve özellikle de Avrupa Rusyaya daha fazla kafa tutmak istememektedirler. Var olan yaptırımlara rağmen Rusya Kırımdaki var ligini korumaktadır ve bu durum değişecek gibi gözükmemektedir. Kafkasya, ne Avrupa Birliği ne de ABD için hayati önem taşımaktadır. Dolayısıyla Rusyaya bu bölgede kafa tutmayı istemeyeceklerdir ve büyük olasılıkla muhtemelen başaramayacaklardır.

Fakat Kafkasyadaki varlığını arttırıp Rus egemenliğini tehdit etme potansiyeli bulunan bir başka güç bulunmaktadır: Çin Halk Cumhuriyeti. Çinin Batıya kıyasla en büyük avantajı, etkisinin artmasının kendisini askeri veya politik anlamda göstermemesidir. Bu çıkarımın doğruluğundan bağımsız olarak, Rusya Batıyı Çinden daha büyük bir tehdit unsuru olarak algılamaktadır. Ukraynada bir NATO veya hatta AB varlığı Rus milli güvenliğine bir tehdit olarak görülmüştür. Avrupa Birliği bünyesinde ortak askeri gücü andıran hiç bir kurum bulundurmasa da, genişlemesinin doğası siyasidir. Diğer yandan, Çin etkisinin artışını jeopolitik olarak tanıtmamaktadır ve bu konuda diğer aktörleri ikna etmekte basari sağlamıştır. Bu gerçeğin yanı sıra, Rusya su anda Batılı aktörler tarafından dışlanmıştır ve Çin ile de arasını bozmayı göze alamayacak durumdadır. Kafkasyadaki devletler, Ermenistanın Çin ile son zamanlardaki yakınlaşmasının da gösterdiği gibi, Pekin ile bağlarını güçlendirmek istemektedirler. Genel anlamda, Çinin bölgedeki ekonomik ağırlığı gittikçe artmaktadır. Bu bölge, ayrıca su anki yönetim tarafından desteklenen Tek Kemer Tek Yol girişiminde de önemli bir rol oynayabilir. Bu girişim, Avrasya kıtasına büyük altyapı yatırımları yaparak, Avrupa ile Çin arasında hem kara hem de deniz koridorları oluşturmayı hedeflemektedir. Bakü-Tiflis-Kars tren hattının tamamlanmasıyla Hazar Denizinden Avrupaya hızlı ithalat mümkün olacaktır. Bu inisiyatif Çin için çok önemlidir ve Kafkas cumhuriyetleri bu gerçekliğe göre dış politikalarını şekillendirip Çin ile bağlarını güçlendirmektedirler. Ayni zamanda vurgulanmalıdır ki eğer Tek Kemer Tek Yol girişimi başarılı olursa, Kafkasya üzerinden gecen ticari koridor stratejik önem taşımaya başlayacaktır. Bu girişim için kurulan Asya Altyapı Yatırım Bankasının 600 milyon dolar değerindeki en yüksek kredisini, doğrudan Kafkasyadaki doğal kaynakları ilgilendiren TANAP boru hattına açması[5] da dikkate değerdir. Güney Çin Denizindeki gerilim, Çinin ticari çıkarlarının bulunduğu yerlerde her zaman askeri bir varlık bulundurmaya meyilli olduğunu göstermektedir. Çin hakikaten de bölgede askeri bir varlık bulundurmaya niyetli

olmasa ve sadece ticari hedeflerin pesinde olsa da, fazla seçeneği kalmadığı bir duruma gelebilir. Bu özellikle bölgedeki Rus etkisinin istikrarsızlaştırıcı olmasından dolayıdır. Sonuç olarak Çin bölgede Rus etkisini dengelemek için en güçlü adaydır.

**Fotoğraf: Reuters/Feng Li/Pool*

[1] Russias evolving role in the Caucasus; Stratfor worldview; March 9th 2016.

[2] Remittances in Armenia; Dynamic Patterns and Drivers; IMF.

[3] Grigoryan Armen; Armenia: Joining under the Gun; Putins Grand Strategy; The Eurasian Union and Its Discontents; 2014.

[4] Février Hélène; Guerre de 2008 en Géorgie: le « cadeau » de la France à la Russie; 7th August 2013.

[5] Shahbazov Fuad; Baku-Beijing relations and Chinas growing interest in the South Caucasus; Eurasia Daily Monitor Volume: 14, Issue: 51; 12th April 2017.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: BORA, S. Işık. 2026. "ÇİN'İN KAFKASYA'DA ARTAN AĞIRLIĞI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2017 / 98. Kasım 07. Erişim Kasım 08, 2026. https://www.avimbulten.org/tr/Yorum/CIN-IN-KAFKASYA-DA-ARTAN-AGIRLIGI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi

E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır